

RIATDHESIMI I LHT-VE NGA SIRIA TË MËSOJMË NGA BALLKANI PERËNDIMOR

Katër shtete në rajonin e Ballkanit Perëndimor (Kosova, Bosnjë-Hercegovina, Maqedonia e Veriut dhe Mali i Zi) janë ndër dhjetë shtetet me më shumë luftëtarë të huaj terroristë (LHT) për frymë. Vullneti politik për riatdhesimin e LHT-ve mbetet i palëkundur, të paktën në Ballkanin Perëndimor, pavarësisht vonesave në vitin 2020 për shkak të pandemisë së COVID-19. Në pjesë të tjera të botës, veçanërisht në vendet më të ardhura të larta, vullneti politik për riatdhesimin e LHT-ve është shumë më i pakët. COVID-19 ka vendosur kufizime të mëtejshme ndaj kombeve në përpjekjet e tyre për të riatdhesuar qytetarët që veprojnë në zbatim të ligjit, që është një çështje më pak kontroversiale se familjet e LHT-së.

Së fundmi, Ballkani Perëndimor ka rinisur procesin e riatdhesimeve. Grupe prej nëntëmbëdhjetë, njëmbëdhjetë dhe njëzetë e tre qytetarësh janë kthyer përkatësisht në Shqipëri, Kosovë dhe Maqedoninë e Veriut, duke treguar mënyrën se si mund të kryhet riatdhesimi. Dedikimi, udhëheqja dhe përvoja e tyre janë aspekte të vyera për qeveritë anembanë botës. Këto qeveri, me ndihmën e donatorëve perëndimorë, ndërmorën nismën e riatdhesimit, kryesisht për shkak të detyrimit moral për të kthyer gra dhe fëmijë që po vuanin. Janë riatdhesuar edhe disa burra, si dhe disa janë kthyer me dëshirë, megjithatë procesi zakonisht përfshin procedura ligjore dhe burgosje.

Kjo notë politike parashikon rekomandime operacionale për avancime lidhur me riatdhesimin, rehabilitimin dhe riintegrimin e të kthyerve bazuar në përvojat e riatdhesimeve në Shqipëri, Kosovë, dhe Maqedoninë e Veriut

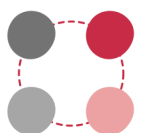
Për më shumë, shihni: Chiara Dedeken dhe Kevin Osborne, *Riatdhësimi i LHT-ve nga Siria: Të Mësojmë nga Ballkani Perëndimor*. RESOLVE Network, 2021.

Në Ballkanin Perëndimor, Kosova ka qenë në pararojë të riatdhesimit dhe riintegritit të LHT-ve. Kosova është shteti i parë i Ballkanit Perëndimor që zbaton kërkesat ligjore dhe institucionale për të adresuar riatdhesimin, rehabilitimin dhe riintegrimin, duke rezultuar kështu në riatdhesimin e 110 LHT-ve.

Së fundmi, edhe Shqipëria dhe Maqedonia e Veriut kanë nisur procesin e riatdhesimit. Është përlogaritur se 86 kosovarë, 50 shqiptarë, 130 boshnjakë dhe 17 shtetas të Maqedonisë së veriut mbeten ende në kampet siriane.

Me dallime minimale, procesi i riatdhesimit në shtetet e Ballkanit Perëndimor përbëhet nga katër faza: 1) përgatitja; 2) logjistika; 3) rehabilitimi; 4) riintegrimi dhe risocializimi.

REKOMANDIME

Për qeveritë kombëtare

- **Riatdhesimi i LHT-ve, familjeve të tyre dhe fëmijëve nga kampet në Sirinë** verilindore. Shembulli i Kosovës tregon se riatdhesimi nuk ka sjellë një rritje të ekstremizmit të dhunshëm dhe se të kthyerit mund të riintegrohen me sukses. Qeveritë e Ballkanit Perëndimor kanë treguar përvojën e tyre me kthimet dhe me procesin e RRR-së dhe janë të gatshëm ta ndajnë me të tjerët.
- **Rëndësia e përgatitjes së një mjedisi mundësues është thelbësore. Investoni në përgatitjen e komuniteteve pritëse, në punonjësit e vijës së parë dhe në proceset përmes planeve të mirëzhvilluara të veprimit, në PSV, dhe trajnimet.**
- **Centralizoni bashkërenditjen e palëve të ndryshme të interesit për të shmangur mbivendosjen dhe nxisni programet e qëndrueshme.**
- **Identifikoni mundësitë për të punuar me OShC-të vendore, që kanë burimet, ekspertizën, njohurinë dhe akses në komunitet lokale.** Përfshini OShC-të në procesin e RRR-së për të kthyerit. Përvoja jonë në Shqipëri, Kosovë dhe në Maqedoninë e Veriut tregon se Memorandumet e Mirëkuptimit mes qeverive dhe OShC-ve mund të përmirësojnë bashkëpunimin në të gjitha fazat e programeve të RRR-së.

Për donatorët dhe politikëbërësit

- **Kalimi i financimeve nga siguria e lartë në RRR dhe në parandalim.**
- **Forcimi i kapacitetit të fondeve të institucioneve kombëtare dhe vendore përmes OShC-ve vendore.**
- **Koordinimi me institucionet qeveritare kombëtare dhe vendore për të vlerësuar nevojat e LHT-ve dhe familjeve të tyre.**
- **Ofroni financim afat gjatë: më shumë se 60 muaj.**
- **Ofroni mbështetje dhe mundësi të barabarta për LHT-të e kthyer dhe komunitetet pritëse për të parandaluar stigmatizimin.**

RESOLVE NETWORK

Hulumtim më i thelluar | Praktikë e bazuar në informacion | Politika të përmirësuara kundër ekstremizmit të dhunshëm .
www.resolvenet.org | [@resolvenet](https://twitter.com/resolvenet)

RESOLVE“ e ka selinë në Institutin e Paqes të SHBA-ve dhe mbështetet në trashëgiminë dhjetëra vjeçare të angazhimit të thellë të Institutit në komunitetet e përfshira nga konflikti.